

Interlingvistikaj Kajeroj

Editorial

Jan 05 2012

Quale lingua per l'Europa?

Davide Astori

Tradukis Renato Corsetti

«*Wer fremde Sprachen nicht kennt,
weiß nichts von seiner eigenen*»
(J.W. Goethe)

Tanto è fondante il problema linguistico per il Vecchio Continente, che esso appare chiaro addirittura a chi iniziò a sognare un'Europa unita ancora prima dei Padri fondatori del Novecento.

Noi passiamo la nostra vita a minacciarci continuamente e reciprocamente, mentre che in Europa la grande maggioranza, non solo delle intelligenze, ma degli uomini di buon senso, comprende perfettamente che potremmo pur passare la nostra vita senza questo perpetuo stato di minaccia e di ostilità [...] Supponiamo che l'Europa formasse un solo Stato. Chi mai penserebbe a disturbarlo in casa sua? Non più eserciti, non più flotte, e gli immensi capitali strappati quasi sempre ai bisogni ed alla miseria dei popoli per essere esercitati in esercizio di sterminio, sarebbero convertiti invece a vantaggio del popolo in uno sviluppo colossale dell'industria [...] e nell'erezione delle scuole che torrebbero alla miseria ed all'ignoranza tante povere creature che in tutti i paesi del mondo, qualunque sia il lo-

La lingva problemo por la Malnova Kontinento estas tiom baza, ke ĝi aperis klare eĉ al tiu, kiu ekrevis pri uniĝinta Eŭropo jam antaŭ la Fondintaj Patroj de la 20-a jarcento.

Ni pasigas nian vivon daŭre kaj reciproke minaci nin, dum en Eŭropo la granda plimulto, ne nur de intelektuloj sed de homoj kun komuna prudento, perfekte komprenas, ke ni povus pasigi nian vivon sen ĉi tiu eterna stato de minaco kaj malamikeco... Ni supozu, ke Eŭropo estas unu sola ŝtato. Kiu ajna pensus ĝeni ĝin en ĝia domo? Ne plu armeoj, ne plu ŝiparoj, kaj la enormaj kapitaloj, kiu preskaŭ ĉiam estas deŝiritaj de la bezonoj kaj de la malriĉeco de la popoloj, male estus konvertitaj avantaĝe al la popolo por kolosa evoluigo de industrio... kaj por starigo de lernejoj, kiuj forprenus al mizero kaj senscio tiomajn bedaŭrindajn homojn, kiuj en ĉiuj landoj de la mondo, sendepende de la landa civilizot-nivelo, estas kondamnitaj de la memismo de la intencoj kaj de la malbona administrado de

ro grado di civiltà, sono condannate dall'egoismo del calcolo e dalla cattiva amministrazione delle classi privilegiate e potenti all'abbruttimento, alla prostituzione dell'anima e della materia.

L'affermazione è di Garibaldi, nel *Memorandum alle potenze europee* del 1860; e magna pars del progetto sociale di pace mondiale e strumento di una nuova spiritualità (di quella, insomma, che egli chiamava 'Religione Universale' e che in altri momenti, in particolare a partire dal Congresso per la pace del 1867, rinominerà, con assonanze bruniane, la 'Religione del vero') è proprio anche nel sogno di una lingua universale, individuata pure, ulteriore citazione imprescindibile, negli appunti di un progetto di intervento sulla *Unità mondiale* (forse del 1862):

E quando un individuo a cui si sia fatta questa interrogazione: a che religione appartenete voi? abbia risposto: io appartengo alla religione di Dio! Credo con ciò egli abbia aderito alla religione Universale buona per tutti e da tutti adottata [...] Il modo dunque più indicato ad un'Unità Mondiale e che più coadiuverebbe all'unità religiosa vera, Dio!, sarebbe una lingua Universale. Non è questa idea mia ma vecchia e ne lascio l'esame cronologico a chi vuol incaricarsene.

Tale questione, antica e al contempo immanente (il semplice scorrere il celebre U. Eco, *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea*, Laterza, Bari 1993, illustra sufficientemente bene quanto il sogno di una lingua universale percorra la vita e lo sviluppo etico dell'umanità come un fiume carsico, che di tempo in tempo riaggalla fra le pieghe della Storia), è tanto profondamente sentita, per tornare al nostro Risorgimento, che Carlo Cattaneo vi dedica un intervento sul Politecnico del 1841, dal titolo *Sul principio storico delle lingue europee*. Nasce in questo clima tardo illuminista e fortemente illuminato la coscienza che quella 'Pace perpetua' già agognata da Kant (*Zum ewigen Frieden*, 1795) po-

la privilegiitaj kaj potencaj homoj al brutiĝo, al prostituiteco de la animo kaj de la materio.

Ĉi tiu aserto estas de Garibaldi en la *Memoriga dokumento al la eŭropaj potencaj ŝtatoj* de 1860. Ĝi estas grava parto de la socia projekto de monda paco kaj de nova spiriteco (de tio, kion finfine li nomis 'Universala Religio' kaj kiu en aliaj momentoj, aparte ek de la Kongreso por paco de 1867, li renomos, laŭ kunligo de vortoj kun Giordano Bruno, la 'Religio de vero'). Ĝi estas ĝuste ankaŭ en la revo de universala lingvo, kiun oni vere trovas en la notoj por projekto de interveno pri la *Monda unueco* (eble de 1862). Temas evidente pri citaĵo neforlasebla:

Kaj se oni demandus al individuo ĉi tiun demandon: je kiu religio vi apartenas?. Kaj se li respondus: Mi apartenas al la religio de Dio! Mi pensas, ke per tio li aliĝus al la universala religio taŭga por ĉiuj kaj de ĉiuj alprenita ... La maniero, do, plej taŭga por Monda Unueco, kaj kiu pleje helpus al la vera religia unueco, Dio! estus . Universala Lingvo. Ne temas pri ideo de mi sed pri malnova ideo, kaj mi lasas la ekzamenon de ĝia disvolviĝo tra la tempo, al tiu, kiu volas surprizi tiun taskon.

La simpla tralegado de la fama U. Eco, *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea*, Laterza, Bari 1993, montras sufiĉe bone, kiel la revo pri universala lingvo trairas la vivon kaj la etikan evoluon de la homaro kiel karsta rivero, kiu de tempo al tempo resurfaciĝas en la faldoj de la historio. Ĉi tiu demando, antikva kaj samtempe nuna estas tiom profunde sentata, por reveni al nia Releviĝo, ke Carlo Cattaneo dediĉas al ĝi artikolon en la revuo Politecnico de 1841, kies titolo estas *Pri la historia principo de la eŭropaj lingvoj*. Naskiĝas en ĉi tiu klimato malfrue klerisma kaj forte klera la konscio, ke tiu "eterna Paco" jam deziregata de Kant (*Zum ewigen Frieden*, 1795) povos havi sencon nur

trà avere un senso solo nell'Europa unita, in un processo che non potrà non vedere lingue e *Weltanschauungen* in dialogo per una nuova, armonica e sinergica realtà in fieri. Solo un esempio di tale sensibilità emergente è la sublime intuizione mazziniana (del 1829) *D'una letteratura europea*, in cui – scegliendo in epigrafe l'eloquente ripresa goethiana «Io intravvedo l'aurora d'una letteratura europea: nessuno tra i popoli potrà dirla propria; tutti avranno contribuito a fondarla» – afferma:

Gli errori di molti secoli hanno logorata la impronta comune; ma la poesia fu data dal cielo come voce che può ricongiungere i fratelli dispersi. Voi dovete eccitare e diffondere per ogni dove questo spirito di amore; dovete abbattere le barriere che ancora s'oppongono alla concordia: dovete cantare le universali passioni, le verità eterne. Perciò studiate i volumi di tutte le nazioni; chi non ha veduto che una sola letteratura non conosce che una pagina del libro dove si contengono i misteri del genio.

Non stupisce allora come si inserisca pienamente, e in totale consonanza, nel filone di riflessione proposto, la visione socio-politica e filosofica di Ludwig Zamenhof, il creatore della lingua esperanto e anch'egli quasi "profeta d'Europa", che vede, nei suoi intenti, profondi contatti con le riflessioni di Cattaneo, appunto, sugli 'Stati Uniti d'Europa', che sono poi in linea con la proposta garibaldina (in una lettera a Bismarck del 1872) di esigenza di costituire a Ginevra la sede per un grande arbitrato mondiale fra tutte le nazioni; e parallelamente, con la visione mazziniana della Giovane Europa, e con quella sua proposta di Religione civile che è, dalle parole stesse del pensatore, «la più splendida dimostrazione possibile della Legge di Progresso ch'è la vita dell'Umanità e porrebbe la prima pietra della inevitabile invocata Religione futura». Rivoluzionari, e tutti da rileggere a 150 anni dalla nascita dell'autore, sconvolgenti per la modernità e l'attualità dei temi e delle proposte, sarebbero almeno i due testi: *Gentoj kaj lingvo interna-*

en unuiginta Eŭropo, en procedo, kiu ne povos ne vidi lingvojn kaj mondrigardojn kunparolantajn por nova, harmonia kaj kunlabore farata realo. Nur ekzemplo de tia leviĝanta sentemo estas la altega intuicio de Mazzini (de 1829) *Pri eŭropa literaturo*, en kiu – elektinte la devizon reprenitan de Goethe "Mi preskaŭvidas la tagiĝon de eŭropa literaturo: neniu inter la popoloj povos nomi ĝin sia; ĉiuj estos kontribuintaj fondi ĝin" – li asertas:

La eraroj de multaj jarcentoj eluzis la komunan karakteron, sed poezio estis donita de la ĉielo kiel voĉon, kiu povas rekunigi disiĝintajn gefratojn. Vi devas instigi kaj devastigi ĉien ĉi tiun amo-spiriton, vi devas faligi la barojn, kiuj ankoraŭ kontraŭstaras konkordon: vi devas kanti la universalajn pasiojn, la eternajn verojn. Pro tio studu la librojn de ĉiuj nacioj; kiu vidis nur unu literaturon, tiu konas nur unu paĝon de la libro, en kiu estas la misteroj de la genio.

Pro tio oni ne miras, kiel plene, kaj en kompleta samsento, envenas en la linion de pripenso proponita la socia-politika kaj filozofia vizio de Ludwig Zamenhof, la kreinto de la lingvo Esperanto kaj ankaŭ li kvazaŭ "profeto pri Eŭropo", kiu vidas, en siaj celoj, profundajn kontaktojn kun la pripensoj de Cattaneo, ĝuste pri la "Unuigintaj Ŝtatoj de Eŭropo", kiuj, cetero, kongruas kun la propono de Garibaldi (en letero al Bismarck de 1872) pri la neceso starigi en Ĝenevo la sidejon por granda monda interkonsentejo inter ĉiuj landoj; kaj paralele kun la vizio pri la "Juna Eŭropo" de Mazzini kaj kun lia propono de Civitana Religio, kiu estas, pro la vortoj de la pensulo mem, "la plej brila pruvo ebla de la Leĝo pri la Progreso, kiu estas la vivo de la homaro kaj metus la unuan ŝtonon de la neevitebla kaj alvokata estonta Religio". Almenaŭ du tekstoj, revoluciaj kaj komplete relegindaj post 150 jaroj de la naskiĝo de la verkinto, emociigaj pro la nuntempeco kaj aktualeco de la temoj kaj de la proponoj: *Gentoj kaj lin-*

cia, nato come *mémoire* per il «Congresso delle Razze» del 26-29 luglio 1911 a Londra, che rimarca come la causa della rivalità e dei conflitti fra gli uomini che da sempre insanguinano il mondo risieda, prima ancora che nella pluralità delle lingue, in quella degli Stati, e cioè nell'assenza di un ordine internazionale degno di questo nome; e ancora *l'Alvoko al la diplomatoj*, pubblicato nel 1915 nel pieno del dramma della Grande Guerra, che – fra l'altro – auspica, per non ricadere in una guerra ancor più devastante, da un lato la fondazione degli Stati Uniti di Europa, dall'altro la creazione di un Tribunale Internazionale. Intuizioni che, se ponderate, avrebbero cambiato drasticamente la storia del Secolo breve, e non solo da un punto di vista linguistico

Quanto significativo sia, nella piena contemporaneità, il rapporto fra lingue e potere (talmente imprescindibile, da un punto di vista insieme etico ed economico, da potere provocatoriamente essere definito come «il costo della libertà»), emerge dalle drammatiche dinamiche del Novecento.

Il potere di controllare le lingue vale più che occupare le terre dei popoli o sfruttarli. Gli imperi del futuro sono imperi della mente.

Frase in perfetto stile orwelliano, se non fosse *l'incipit* di un discorso tenuto alla Harvard University, il 6 settembre 1943, da Winston Churchill, lo statista che due anni prima (il 24 agosto del 1941), alla House of Commons, così esplicitava il rapporto privilegiato fra «l'Impero Britannico e gli USA che, per la fortuna e il progresso dell'umanità, parlano la stessa lingua e pensano in gran parte allo stesso modo». E suonerebbe, in un contesto accademico, quasi patologicamente cospirativa, se non fosse citata da uno studioso di livello internazionale, quel Robert Phillipson che da decenni lotta contro ciò che definisce una sorta di «global linguistic (neo-)imperialism»: tematiche sviluppate lun-

gvo internacia, origine memoriga noto por la “Ras-kongreso” de 26-29 de julio 1911 en Londono, kiu rimarkigas kiel la kaŭzo de la rivaleco kaj de la konfliktoj inter la homoj, kiuj de ĉiam sangokovras la mondon, kuŝas, eĉ antaŭ la plureco de lingvoj, en la plureco de la ŝtatoj, tio estas en la manko de internacia ordo inda je ĉi tiu nomo; kaj krome la *Alvoko al la diplomatoj*, publikigita en 1915 dum la pleneco de la dramo de la Unua Mond-milito, kiu - interalie - deziras, por eviti refali en militon ankoraŭ pli detrua, unuflanke la fondon de la Unuiĝintaj Ŝtatoj de Eŭropo, kaj aliflanke la kreon de Internacia Tribunalo. Temas pri intuicioj, kiuj, se oni estus konsiderinta ilin, draste estus ŝanĝintaj la historion de la “mallonga jarcento”, kaj ne nur el lingva vidpunkto.

La rilato inter lingvoj kaj potenco estas tiom devige konsiderinda, el vidpunkto samtempe etika kaj ekonomia, ke ĝi provoke povas esti difinita kiel “la kosto de libereco”. Kiom signifa ĝi estas en la plena nuntempeco elvenas el la dramaj eventoj de la 20-a jarcento.

La povo regi lingvojn valoras pli ol okupi la terojn de popoloj aŭ ekspluati ilin. La imperio de la estonteco estas imperioj de la menso.

Temas pri frazo en perfekta stilo de Orwell, sed tamen ĝi estas la komenca frazo de parolado prezentita en la Universitato Harvard, la 6-an de septembro 1943, de Winston Churchill, la sama ŝtatpolitikisto, kiu du jarojn pli frue (la 24-an de aŭgusto 1941), en la brita parlamento ĉi tiel klarigis la privilegian rilaton inter „la brita imperio kaj Usono, kiuj bonŝance por la progreso kaj la ŝanco de la homaro, parolas la saman lingvon kaj pensas grandparte en la sama maniero”. Tio aspektus en akademia medio preskaŭ patologie konspira, se ĝi ne estus citita de internaci-nivela studanto, tiu Robert Phillipson, kiu de jardekoj batalas kontraŭ tio, kion li difinas speco de “global linguis-

go una riflessione non solo linguistica, ma socio-politica, che è approdata in Italia con la recente traduzione di uno dei suoi ultimi volumi (*Linguistic Imperialism Continued*, Routledge, New York-London 2009) e, in presentia, il 29 ottobre u.s. a Parma, in una brillante prolusione (da cui sono state prese alcune delle precedenti citazioni) dall'eloquente titolo: *Garantire la diversità nelle lingue delle scienze*. In quella stessa sede universitaria che ha ospitato, lunedì 9 maggio 2011 in Aula dei Cavalieri, la giornata su «Quale lingua per l'Europa? Un contributo di riflessione a più voci per una formazione della cittadinanza europea da un punto di vista linguistico» organizzata da ENS-ASSI Parma, con la sponsorizzazione del Rotary Club Parma Farnese e della 'Osteria dello Zingaro' (Borgo del Correggio), all'interno delle attività della Settimana dell'Europa, giornata di cui si raccolgono in questo volume gli *Atti*.

Non è tema secondario quello della 'lingua per l'Europa': in un frangente economico e politico tanto infelice quale è quello contemporaneo emerge, evidente a tutti, come una Unione reale esisterà solo quando saranno stati fatti, per adattare il celebre detto, i cittadini europei. E una sana e reale cittadinanza democratica si fonda su valori e ideali collettivi, su una cultura partecipata, su una visione del mondo condivisa: intenti che, senza uno strumento comune di comunicazione, difficilmente (per usare un eufemismo) potranno mai realizzarsi. Mentre, a oggi, 27 Paesi dialogano in 24 lingue ufficiali, sotto l'egida di un motto europeo che, recitando il sogno della «unione nella diversità», vive l'oggettivo problema della necessità di una lingua veicolare, la diversità linguistica è stata riconosciuta da Pierre Lequiller, l'11 giugno 2003, come «un soggetto che può essere definito esplosivo per l'Europa», concetto ribadito, dalle pagine della «Süddeutsche Zeitung» del 1 aprile 2005, dall'affermazione di Wilhelm Schönfelder che «nell'UE non c'è tema più sentito delle lingue». E se qualcuno sorriderà, forse,

tic (neo-)imperialism": temoj evoluigitaj laŭlonge de pripensado ne nur lingvistika sed ankaŭ socia-politika, kiu alvenis al Italujo per la ĵusa traduko de unu el liaj lastaj libroj (*Linguistic Imperialism Continued*, Routledge, New York-London 2009) kaj persone la 29-an de oktobro lasta en Parmo, en brila ĉefprelego (el kiu oni prenis kelkajn el la antaŭaj citaĵoj) kun la tre klara titolo: *Garantii diversecon en la lingvoj de sciencoj*. En la sama universitato, kiu gastigis, lunde la 9-an de majo 2011 en la Salono de la kavaliroj, la tagon pri "Kiu lingvo por Eŭropo? Plurvoĉa kontribuo al pripensado por formado de eŭropa civitaneco el lingva vidpunkto" organizita de ENS-ASSI Parmo, kun la subteno de Rotary Club Parma Farnese kaj de 'Osteria dello Zingaro' (Borgo del Correggio), interne de la agadoj de la Semajno de Eŭropo. Temas pri la tago, kies *Aktoj* estas kolektitaj en ĉi tiu libro.

Ne estas duaranga la temo pri la 'lingvo por Eŭropo': por ĉiuj estas klare en momento ekonomia kaj politika tiom malfeliĉa, kia estas la nuntempa, ke reala Unio ekzistos nur kiam oni faris, por uzi la konatan esprimon, la eŭropajn civitanojn. Kaj sana kaj reala demokrata civitaneco baziĝas je kolektivaj valoroj kaj idealoj, je kunpartoprenata civitaneco, je mondkoncepto kundividita: temas pri celoj, kiuj sen komuna ilo por komunikado malverŝajne (por uzi eŭfemismon) povos realiĝi iam ajn. Dum hodiaŭ 27 landoj dialogas en 24 oficialaj lingvoj, sub la protekto de eŭropa devizo, kiu prezentas la revon de "unueco en diverseco" kaj travivas la faktan problemon de la bezono pri interlingvo, la lingva diverseco estis agnoskita de Pierre Lequiller, la 11-an de junio 2003, kiel "temo, kiu povas esti eksploda en Eŭropo". Ĉi tiu koncepto estas ripetata en la paĝoj de la gazeto "Süddeutsche Zeitung" de la 1-a de aprilo 2005, pere de la aserto de Wilhelm Schönfelder, ke "en UE ne ekzistas pli sentata temo ol tiu de la lingvoj". Kaj se iu ridetos, eble, kaj pensos, ke la Unio nuntempe travivas problemojn pli gravajn, oni

pensando che di problemi l'Unione ne vive ora di peggiori, si consideri se mai proprio il disinteresse agli aspetti culturali (e quelli linguistici ne sono parte non irrilevante) possa mai avere contribuito all'*empasse* che stiamo oggi tutti vivendo sulla nostra pelle.

Democrazia ed ecologia linguistica, o il riconoscimento della lingua materna come diritto umano fondamentale, sembrerebbero temi che non interessano particolarmente i cittadini europei, e gli italiani più nello specifico (che nemmeno si sono accorti dell'esclusione, fra le ultime, della loro lingua materna dalla legittimità d'uso nei brevetti), fino a quando non scoprono, a volte per caso, che (questi almeno i dati al 2006 che, nell'ultimo lustro, non saranno di sicuro migliorati) ogni cittadino europeo, dal neonato al più anziano, spende *pro capite* all'anno 2 euro e 30 centesimi per traduzioni e interpretariato in Unione Europea. Una cifra che si attesta (sempre ai dati di quell'anno) a 1.045.000.000 (in lettere: un miliardo e quarantacinque milioni di euro), e che – se si trovasse una soluzione alla questione – potrebbe essere dirottata su ben altre esigenze. Che il problema linguistico non è solo ideale, ma anche economico e di profonda ricaduta politica, ha ben mostrato, non ultimo, il rapporto commissionato nel 2005 dal governo francese al Prof. François Grin (http://www.hce.education.fr/gallery_files/site/21/104.pdf) che, fra lo sconcerto di qualcuno, ha prospettato, come possibile scenario risolutivo, l'adozione di una lingua pianificata (magari proprio quell'esperanto che, in 120 anni di vita, ha dimostrato la sua innegabile funzionalità), con motivazioni, interessantissime quanto ricche di implicazioni ulteriori.

In linea con lo spirito che ha informato la giornata parmigiana risuona poi, forte, un'altra provocazione di Phillipson, la cui discussione porterebbe troppo lontano:

La disuguaglianza linguistica pone le po-

konsideru ĉu eventuale ĝuste la malinteresiĝo pri kulturaj aspektoj (kaj la lingvaj aspektoj estas ne preterlasinda parto de ili) povis eventuale kontribui al la embaraso, kiun ni ĉiuj travivas rekte.

Demokrateco kaj lingva ekologio, aŭ la rekono de la gepatra lingvo kiel baza homa rajto, ŝajnas temoj, kiuj ne aparte interesas la eŭropajn civitanojn kaj la italojn pli specife (Italoj eĉ ne rimarkis la forigon, inter la lastaj diskriminacioj, de ilia gepatra lingvo de la ebleco uzi ĝin pri la patentoj), ĝis la momento kiam ili malkovras, foje nur hazarde, ke (ĉi tiuj estas informoj je 2006, kiuj en la lasta jarkvino certe ne pliboniĝis) ĉiu eŭropa civitano, de ĵus naskita bebo al la plej maljuna, elspezas unuope ĉiujare 2 eŭrojn kaj 30 centimojn por tradukado kaj interpretado en la Eŭropa Unio. Temas pri cifero, kiu atingas (ĉiam surbaze de la informoj de tiu jaro) je 1.045.000.000 (laŭvorte . unu miliardo kaj kvardek kvin milionoj da eŭroj), kiu – se oni trovas solvon je la demando – povus esti movata al necesoj tre pli gravaj. Ke la lingva problemo ne estas nur ideala sed ankaŭ ekonomia kaj kun profundaj politikaj servo, montris, ne laste, la raporto komisiita en 2005 de la franca registaro al profesoro François Grin (http://www.hce.education.fr/gallery_files/site/21/104.pdf), kiu ĉe la ŝoko de kelkaj, prezentis kiel eblan solvan scenaron la alprenon de planlingvo (eble ĝuste tiu Esperanto, kiu en 120-jara vivo montris sian neeblan funkci-kapablon), kun tre interesaj pravigoj, kiuj portun nin malproksimen.

Samdirekte kun la spirito de la tago en Parma forte reeĥas krome alia provoko de Phillipson, kies diskutado portus nin tro malproksimen:

La lingva malegaleco metas la anglaj-

tenze angloamericane in una posizione di vantaggio tale che i cittadini dei paesi non anglofoni pagano un'enorme quantità di risorse al loro mercato. Ciò si traduce in una forma di tributo che è fonte di privazioni e di sofferenze da un lato, mentre dall'altro aumenta il dislivello sociale fra madrelingua anglofoni e non. Una riflessione in merito a tale aspetto si rivela tanto più urgente in un momento di crisi e d'instabilità sociale, politica ed economica come quello che stiamo attraversando. Ignorare gli elementi di disuguaglianza fra cittadini europei, la nuova forma coloniale dell'impero delle menti e il collaborazionismo di Regime è un grave errore storico di cui sarebbe improvvido rendersi responsabili.

Ci conforti, nell'attesa che gli europei prendano coscienza della gravità degli aspetti illustrati e che la politica sappia trovare la forza e il coraggio di proporre soluzioni, la saggezza poetica di uno dei grandi padri culturali dell'Europa, quel Goethe di cui *in exergo* è stato ripreso il bel verso. Chi non conosce lingue straniere, nulla sa della propria: anticipazione quasi profetica del valore del multilinguismo e, indirettamente, anche di quelle istanze di democrazia ed ecologia linguistica che vanno sempre più informando l'impegno della contemporaneità, a cui si pongono come imprescindibile, e ineludibile, oggetto di dibattito.

usonajn potencolandojn en tian avantaĝan pozicion, ke la vcivitanoj de la landoj ne angla lingvaj pagas enorman kvanton da rimedoj al ilia merkato. Tio iĝas speco de imposto, kiu estas fonto de mankoj kaj suferoj unuflanke, dum aliflanke pliiĝas la malsamnivelecon socian inter angla gepatralingvuloj kaj la aliaj. Meditado pri ĉi tiu aspekto iĝas tiom pliurĝa en momento de krizo kaj de socia, politika kaj ekonomia malstabileco, kiel tiu, kiun ni travivas nun. Ignori la elementoj de malegaleco inter eŭropaj civitanoj, la novan kolonian formon de la imperio de la mensoj kaj la reĝima kunlaboradon estas grava historia eraro, kies respondecon estus malsaĝe surprizi.

Dum ni atendas, ke europianoj konsciigos pri la graveco de la montritaj aspektoj, kaj ke politikistoj trovos la forton kaj la kuraĝon por proponi solvojn, nin komfortigu la pozia saĝo de unu el la grandaj kulturajpatroj de Eŭropo, de tiu Goethe, kies bela verso estis prenita en la komenco de ĉi tiu artikolo. Kiu ne konas fremdajn lingvojn, tiu nenion scias pri la sia: preskaŭ profeta antaŭvido pri la valoro de multingveco kaj, nerekte, ankaŭ de tiuj postuloj pri demokrateco kaj lingva ekologio, kiuj ĉiam pli influas la nuntempon, al kiu ili proponas sin kiel neforigeblan kaj neeviteblan debato-temon.

A proposito dell'autore

Contatto

Davide Astori

Email: davide.astori@unipr.it.

Copyright

© 2012 Davide Astori. Pubblicato in Italia. Alcuni diritti riservati.